

## **'Fantastische kinderen bereik je met Fantasie, Over de 'moeilijkste' klas.**

door Jeroen M. Petri

### **De moeilijkste klas, de leukste!**

In het boek: 'Bij haar kan ik niet leren!' (Petri,1999) laat ik zien hoe de dynamiek tussen leerling(en), schoolteam en de thuissituatie kan verlopen en hoe gemakkelijk je eigenlijk negatieve spiralen kunt remmen, stoppen en zelfs kunt omkeren. Grote problemen blijken geen grote oplossingen te behoeven. Kennis van conflictoplossing werkt remmend, verbeeldingskracht oplossend.

In het boek wijd ik een hoofdstuk aan een 'zeer moeilijke klas', een groep 6 van een basisschool. De directeur van de school en andere leerkrachten die met de klas te maken hebben, wat ouder dan de groepsleerkracht, vinden de jonge groepsleerkracht te onervaren. Deze 'oude rotten in het vak', zoals zij door de directeur worden omschreven, laten niet na de groepsleerkracht erop aan te spreken wat een rotzootje het toch in haar klas is. De klassen op de betreffende school hebben vaak een mengsel van groepsleerkrachten, parttimers en invallers te verduren. Hoe dat voelt is niet de eerste zorg van de schooldirectie. Als schoolpsycholoog wordt mij door de directeur gevraagd iets aan de situatie van deze 'moeilijkste klas' te doen.

In een groepsgesprek met de leerlingen legde ik enige vragen voor in de vorm van een vragenlijstje. Enige voorbeelden van de vragen:

- Als jij nu eens een dagje leerkracht was hier, wat zou de klas dan van jou kunnen leren?
- Wat zou jij graag willen dat de leerkracht eens aan jou vroeg?
- Wat zou jij graag van de leerkracht willen weten of aan haar/hem vragen?
- Wat zou jij willen veranderen in de klas (kleuren, vloer, platen, foto's)?
- Zou jij een natuur- of hobby hoekje in de klas willen hebben waar jij iets ten toon kan stellen?

De antwoorden van de leerlingen op de vragen waren verrassend: Bijna 75 % van de leerlingen gaf een antwoord waarin een voor de klas en voor de andere leerlingen relevant leerdoel zat. Zoals één van de leerlingen het omschreef: 'Andere leerlingen kunnen van mij leren hoe je je moet gedragen'. Geen leerling gaf een antwoord met daarin bijvoorbeeld het leren van rolschaatsen, tennissen, playbacken of rappen etc. Een grote verrassing was het effect van een beetje fantasie. De leerlingen van deze klas wisten dat zij een slechte naam hadden als klas die als 'zeer moeilijk' werd beschouwd. De opmerking 'bij jullie leven heel veel goede ideeën, waar jullie graag eens iets over willen vertellen' sloeg erg aan bij de leerlingen en maakte de tongen los. Zij, de leerlingen, werden als belangrijk gezien. Boeiend was aan de antwoorden op de vraag wat de leerlingen graag over hun leerkracht wilden weten of aan haar wilden vragen, te bemerken dat zij de 'leerkracht als mens' wilden zien. Vragen die leerlingen aan hun leerkracht wilden stellen waren o.a. 'waarom heb jij onze klas gekozen?' of 'hoe was jij toen je in groep 6 zat vroeger?'.

Uit ervaring is mij gebleken dat deze 'moeilijkste klassen' verrassend snel te veranderen zijn. Opvallend was in meerdere gevallen van een 'moeilijkste klas' dat de leerlingen als moeilijk en onhandelbaar werden bestempeld terwijl het door de leerlingen gemanifesteerde gedrag juist een vraag om gezag en orde was. Zo bestempelde een schooldirecteur leerlingen van een 8<sup>e</sup> groep, waar naar zijn zeggen 'die leerkrachten op afgebrand waren', als brutaal. In een eenvoudig gesprek met deze leerlingen maakten zij mij duidelijk dat zij alleen maar de nieuwe leerkrachten wilden helpen de regels van haar voorganger over te nemen. Dus in de trant van: 'meneer, dat moet u niet zo maar zo doen!'. Zij wilden geen verschillende, steeds wisselende, manieren horen waarop de leerkracht hen tot stilte maande. Bij de één werd hard om stilte geschreeuwd, bij de ander moest iedereen eerst zijn vinger omhoog doen. Conclusie van de leerkrachten: deze leerlingen zijn brutaal. In een gesprek over de manier waarop verschillende leerkrachten die met deze klas te maken hadden orde in de klas aanbrachten, kwamen grote verschillen naar boven en werd zelfs onderling geruzied over welke manier het beste was. Het probleem van de leerkrachten vertaalt zich in het corrigerende en bijsturende gedrag van de 'brutale' leerlingen.

### **Verbeeldingskracht een leuk en noodzakelijk hulpmiddel, ook voor beleidsmakers**

Mijn ervaring is dat juist deze moeilijkste klassen zo leuk zijn en coöperatief. Je kunt er direct iets mee doen, maar mét verbeeldingskracht. Zij hebben 'guts'. Fantasie is een boeiend eenvoudig hulpmiddel. Eens was ik te gast bij een middelbare schoolklas voor hoogbegaafden. Er was Engelse les. De leerlingen waren na een kwartier zo druk met elkaar bezig de leerkracht rustig zei: 'Ik zie dat jullie heel veel aan elkaar te vertellen hebben. Neem daar even 5 minuten voor en dan gaan we weer door'. Direct was het een geklets van jewelste en na 5 minuten ging de les weer gewoon stil door.

Er komen steeds nieuwe mensen in de wereld en nieuwe uitvindingen dus ook nieuwe vragen en behoeften. In al die turbulentie komen de meeste leerlingen heus wel goed terecht. Maar leerlingen-nu zien we afhaken, méér dan vroeger, naar het schijnt. Leerlingen staan voor meer keuzes, net als in de supermarkt. De wereld moet voor hen verwarrender zijn dan voor ons vroeger. En ben je dan sterk dan zet je door; zoniet, dan sluit je je af en dan heeft de school ook geen zin meer. Het is zeker niet gemakkelijker voor leerlingen tegenwoordig.

Wat mij in mijn werkzaamheden bij een unit strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming opvalt is dat bij alle cijfers over schooluitval en spijbelaars die aantallen spreken en niet die leerlingen. In de NRC van 5 januari 2002 stond een vraaggesprek met Prof. Dr. Roel Bosker over onderwijs dat het Nederlandse onderwijs 'saai, verplicht en vervelend' is. Het TV-journaal van 8 januari 2002 laat een door het bedrijfsleven gesponsorde school zien in Groningen waar kinderen kunnen leren wat zij willen. Waar men met ieders leersnelheid en natuurlijke interesse wel zal zien waar men na 8 jaar uitkomt, maar wel met de verwachting dat men op het voor een 8<sup>e</sup> klasser vereiste kennis en vaardigheden niveau zal zitten. Daar wordt, net als in het schooltje van Tolstoy halverwege de 19<sup>e</sup> eeuw, van uitgegaan dat de leerling zelf ook iets wil leren. Overigens is die nieuwsgierigheid voor psychologen een van de criteria voor schoolrijpheid. Allerlei deskundigen willen iets van hun vak in het

schoolcurriculum: bijvoorbeeld milieudeskundigen. En ouders zeggen vaak later: 'Waarom leerde ik niet op school gewoon hoe je relaties maakt?'. Waarom niet veel breder gevraagd juist aan die niet-meekomers, die afglijders en uitvallers, hoe zij zichzelf over 10 jaar zien, met welk beroep en wat zij nu zouden willen leren daarvoor? En ga serieus in op hun vraag: 'Waarom leer ik dat nu niet op school?'. Een algemene uitspraak op 'Wat moet er veranderen om motivatie van leerlingen wezenlijk aan te spreken?' is niet mogelijk. Want ook bij die uitvallers is weer een groep waarvoor jouw oplossing en aanpak niet zal gelden. Dus zal je moeten zoeken naar grote noemers in die meningen en verwachtingen van uitvallers en zoeken naar individuele- of kleine groepsoplossingen. Daarom is het ook zo moeilijk om dat te bereiken. We onderzoeken liever van bovenaf, 'van beleids-af-aan' dan vanuit de 'casuïstiek'.

### **Maak van situaties niet direct problemen maar een uitdaging**

Het is zo jammer dat al die dagelijkse ervaring van leerkrachten, leerlingen, ouders en instanties als een zich traag voortbewegende lavastroom kennelijk eerst goed moet bekoelen voordat beleidsmakers er onderzoek naar doen. Al die verhalen, en wie kan ze niet vertellen, zijn lessen in maatwerk: hoeveel meer is er niet mogelijk in situaties die wij als volwassenen moeilijk vinden. Hoe eenvoudig is niet de gedachte dat een leerling ook iets wil, voelt, verwacht, denkt en doet, al is het met zijn of haar redenen omkleed (vroegtijdig) de school verlaten.

Petri, J.M. 'Bij haar kan ik niet leren', een andere kijk op de aanpak van 'probleemkinderen' op school; Elsevier/ De Tijdstroom, Maarssen, 1999